

Maja Jasińska

Rola i zadania Sił Zbrojnych RP w systemie obronnym państwa

Obronność - Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej nr 1, 79-94

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„Mamy ogromnie rozwinięte granice,
a w stosunku do nich za mało wojska.
Przy tym wszystkim mamy do czynienia w społeczeństwie
z tak niskim poziomem myślenia o rzeczach wojska i obrony,
że mówiąc do ludzi o tych trudnych zagadnieniach,
mówi się jak w próżnię - tak trudne zadania stawiając,
nie znajduje się odzewu.
Jest to jeszcze jedna dziedzina,
w której triumf święci u nas specjalnego rodzaju analfabetyzm.
O sprawach strategicznych, sprawach obrony, wojska,
ogół nasz nie nauczył się jeszcze myśleć, a nawet słuchać”¹²⁴.
Marszałek Józef Piłsudski

ROLA I ZADANIA SIŁ ZBROJNYCH RP W SYSTEMIE OBRONNYM PAŃSTWA

Wstęp

Od zarania dziejów ludzie dążą do zaspokojenia swoich potrzeb. Aby człowiek mógł funkcjonować należy zadbać o ich realizację. Według amerykańskiego psychologa Abrahama Masłowa najważniejszymi potrzebami człowieka są potrzeby fizjologiczne. Na drugim miejscu słynnej piramidy potrzeb znajduje się potrzeba bezpieczeństwa. Bezpieczeństwo w literaturze przedmiotu definiowane jest , jako:

- *gwarancja nienaruszalnego przetrwania podmiotu bezpieczeństwa oraz swobodnego jego rozwoju*¹²⁵;
- *stan pewności, spokoju, brak zagrożenia oraz ochrony przed nim*¹²⁶;
- *integralność terytorialna, suwerenność, swobodny wybór drogi politycznego rozwoju, osiągnięcie dobrobytu i rozwoju społecznego*¹²⁷;

¹²⁴ <http://www.up.krakow.pl/konspekt/29/index.php?i=007>

¹²⁵ J. Stańczyk (red. nauk.), *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, ISP PAN, Warszawa, 1996, s. 17-20.

¹²⁶ R. Zięba, *Instytucjonalizacja bezpieczeństwa europejskiego*, wyd. Scholar, Warszawa, 2007, s. 27.

¹²⁷ J. Czuputowicz, *Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego - aspekty teoretyczne* [w:] red.: S. Dębski, B. Górską-Winter, *Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego państwa*, PISM, Warszawa, 2003, s. 13.

- stan uzyskany w rezultacie odpowiednio zorganizowanej obrony i ochrony przed wszelkimi zagrożeniami militarnymi i pozamilitarnymi przy użyciu sił i środków pochodzących z różnych dziedzin działalności państwa¹²⁸.

Obowiązkiem państwa zgodnie z Konstytucją RP jest zapewnienie bezpieczeństwa swoim obywatelom, co gwarantuje Polakom zapis umieszczony w rozdziale I, art. 5 - *Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju*¹²⁹.

Na bezpieczeństwo Polski ma wpływ wiele czynników, głównie procesy i zjawiska znajdujące się w jej regionie, w Europie oraz dotyczące NATO. Istotny wpływ na bezpieczeństwo RP ma szybkość i zmienność stosunków oraz relacji pojawiających się w Sojuszu Północnoatlantyckim oraz w Unii Europejskiej. Członkostwo Polski w UE powoduje, że nasz kraj rozwija się gospodarczo, następuje duży postęp cywilizacyjny, ale także zwiększa się poczucie bezpieczeństwa kraju. Można pokusić się o sformułowanie, że rozwój sprawnego, korzystnego i spełniającego pozostałe zasady prakseologii systemu bezpieczeństwa państwa powinien stanowić zasadnicze zadanie polskiej polityki w kwestii bezpieczeństwa.

Zgodnie ze Strategią Bezpieczeństwa Narodowego *na system bezpieczeństwa składają się wszystkie odpowiedzialne za bezpieczeństwo w świetle Konstytucji RP i właściwych ustaw organy oraz instytucje należące do władz ustawodawczych, wykonawczych i sądowniczych, w tym Parlament, Prezydent RP, Rada Ministrów i centralne organy administracji rządowej*¹³⁰.

System Bezpieczeństwa Narodowego RP składa się z Podsystemu kierowania bezpieczeństwem narodowym oraz Podsystemów wykonawczych. Podsystem kierowania bezpieczeństwem narodowym tworzą organy władzy publicznej, kierownicy jednostek organizacyjnych, wykonujących zadania na rzecz bezpieczeństwa oraz organy dowodzenia Sił Zbrojnych RP. Podsystem wykonawczy to siły i środki, będące w dyspozycji ministrów kierujących działami administracji rządowej, centralnymi organami administracji rządowej, wojewodów, organy samorządu terytorialnego. Do Podsystemów wykonawczych wchodzi również inne podmioty, które są odpo-

¹²⁸ T. Szubrycht, *Współczesne aspekty bezpieczeństwa państwa*, ZN AMW nr 4, Gdynia, 2006, s. 89.

¹²⁹ <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>

¹³⁰ Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej; http://www.koziej.pl/files/SBN_RP.pdf

wiedzialne za realizację ustawowo określonych zadań w zakresie bezpieczeństwa narodowego.

System bezpieczeństwa, by wypełniać skutecznie i sprawnie swoją rolę, musi nie tylko dysponować siłą zdolną do podejmowania odpowiednich decyzji, ale także być dysponentem sił, które umożliwią realizację tych decyzji. Wiąże się to z posiadaniem odpowiednio przygotowanych i zorganizowanych Sił Zbrojnych.

Niezwykle istotnym elementem systemu bezpieczeństwa i systemu obronnego są siły zbrojne. Dlatego też obarczone są pewnymi obowiązkami wynikającymi z ich służebnej roli w stosunku do omawianych systemów. Dlatego też **przedmiotem badań** w niniejszym opracowaniu będą Siły Zbrojne RP w Strategii Obronności Rzeczypospolitej Polskiej z 2009 roku. **Celem badań** jest określenie miejsca i roli Sił Zbrojnych RP w systemie obronnym kraju. Zastosowane zostaną metody badawcze, takie jak: analiza, synteza, uogólnienia oraz wnioskowanie. Problem główny dociekań sprowadza się do pytania: **Jaka jest rola i jakie są zadania Sił Zbrojnych RP w Systemie Obronnym Państwa?** Aby udzielić odpowiedzi na powyższe pytanie, należy rozważyć następujące kwestie:

1. **Czym jest obronność i Strategia Obronności RP?**
2. **Czym jest System Obronny Polski i z czego się składa?**
3. **Jaka jest rola organów dowodzenia Sił Zbrojnych RP w podsystemie kierowania obronnością?**
4. **Jakie są rodzaje Sił Zbrojnych RP i jakie mają zadania w podsystemie militarnym?**

W odniesieniu do sformułowanych problemów badawczych, zakładam, że **Siły Zbrojne są nieodłącznym i najważniejszym elementem Systemu Obronnego Polski.**

Obronność i strategia obronności RP

Obronność jest dziedziną bezpieczeństwa narodowego, stanowiącą sumę wszystkich cywilnych i wojskowych przedsięwzięć mających na celu zapobieganie i przeciwstawienie się wszelkim potencjalnym zagrożeniom bezpieczeństwa państwa, zarówno militarnym, jak i pozamilitarnym, mogącym doprowadzić do kryzysu polityczno-militarnego¹³¹. Strategia Obronności RP prezentuje zasady funkcjonowania obronności państwa. Nakreśla zadania oraz strukturę systemu obronnego państwa, a także identyfikuje główne kierunki rozwoju poszczególnych jego podsystemów. Zasadnicze kwestie regulowane przez Strategię Obronności RP wynikają z zapisów umieszczonych w Konstytucji RP oraz z dokumentów strategicznych obowiązujących w Polsce, takich jak Strategia Bezpieczeństwa Narodowego

¹³¹ Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej; <http://www.koziej.pl/index.php?pid=5>

oraz Polityczno-Strategiczna Dyrektywa Obronna RP. Strategia obronności RP jest strategią sektorową do Strategii BN RP, co oznacza, że jest uszczegółowieniem zapisów dotyczących obronności. Wytyczne zapisane w Strategii Obronności RP są źródłem wytycznych dla dokumentów z obszaru obronności tworzonych na niższych szczeblach.

System obronny Polski

Interesy narodowe dzielimy na żywotne, istotne i ważne. Polska, aby móc zapewnić obywatelom realizację tych interesów, musi organizować i udoskonalać zintegrowany system bezpieczeństwa narodowego. W skład tego systemu wchodzi system obronny, który został *powołany dla przeciwstawienia się wszelkim zagrożeniom żywotnych interesów narodowych. System ten jest zintegrowany z sojuszniczym systemem bezpieczeństwa poprzez wspólne procedury działania w sytuacjach kryzysowych i w czasie wojny oraz udział w sojuszniczym planowaniu obronny*¹³².

Z kolei system obronny w myśl Strategii Obronności RP definiowany jest jako *skoordynowany zbiór elementów kierowania i elementów wykonawczych, a także realizowanych przez nie funkcji i procesów oraz zachodzących między nimi relacji*¹³³. Tworzony jest przez *wszystkie siły i środki przeznaczone do realizacji zadań obronnych, odpowiednio do tych zadań zorganizowane, utrzymywane i przygotowywane*¹³⁴.

Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego określa system obronny państwa jako *skoordynowany wewnętrznie zbiór elementów ludzkich, materiałowych i organizacyjnych zapewniających możliwości przeciwstawienia się zagrożeniom wojennym, zgodnie z celami i zamiarem obrony. Tworzą go podsystemy: militarny, niemilitarny oraz kierowania. Jego strukturę przedmiotową tworzą zadania realizowane przez poszczególne elementy i ogniwa we wszystkich sferach działalności w ramach przygotowań obronnych w czasie pokoju, a także w czasie zagrożenia i wojny*¹³⁵. System Obronny Polski składa się z trzech podsystemów. Przedstawia to rysunek nr 1.

Podsystem kierowania obronnością państwa obejmuje:

- organy władzy;
- organy administracji publicznej wraz z obsługującymi urządami, infrastrukturą;
- organy dowodzenia Sił Zbrojnych RP.

Podsystemy wykonawcze tworzą:

- podsystem militarny;

¹³² Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej; <http://www.koziej.pl/index.php?pid=5>

¹³³ Tamże

¹³⁴ Tamże

¹³⁵ *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa, AON, 2008.

– podsystem niemilitarny.
Podsystem militarny tworzą Siły Zbrojne RP, a podsystem niemilitarny struktury wykonawcze administracji publicznej, przedsiębiorcy.

Źródło: Wykład prof. Stanisława Kozieja, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2010.

Rysunek 1. Struktura Systemu Obronnego RP

Wspólną dziedziną integrującą podsystemy wykonawcze SOP jest planowanie obronne. Obejmuje ono planowanie operacyjne i programowanie obronne oraz jest ukierunkowane - odpowiednio - postanowieniami Polityczno-Strategicznej Dyrektywy Obronnej RP i Wytocznymi Rady Ministrów do Programowania Przygotowań Obronnych RP¹³⁶.

System Obronny Polski powinien być zorganizowany i utrzymywany w sposób gwarantujący:

- *zdolność do odstraszania, ochrony i obrony oraz realizacji zadań obrony kolektywnej;*
- *zdolność do współpracy ze strukturami sojuszniczymi, przy zachowaniu zdolności do skutecznego działania samodzielnego;*
- *efektywną współpracę wszystkich organów władzy i administracji publicznej, przedsiębiorców realizujących zadania obronne, organizacji pozarządowych i poszczególnych obywateli na rzecz obronności państwa;*
- *sprawne działanie w każdych warunkach poprzez odpowiednią or-*

¹³⁶ Wykład prof. Stanisława Kozieja, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2010.

ganizację, wyposażenie i obieg informacji;

- *zdolność do monitorowania i przeciwdziałania zagrożeniom oraz reagowania na pojawiające się zagrożenia w ich wczesnej fazie, a także do usuwania ich skutków;*
- *wykorzystanie kompetencji, umiejętności i wiedzy osób uczestniczących w pracach poszczególnych podsystemów*¹³⁷.

Podsystem kierowania obronnością państwa

Podsystem kierowania obronnością państwa składa się z organizacyjnych i informacyjnych organów władzy i administracji publicznej (wraz z obsługującymi urządami i niezbędną infrastrukturą) oraz kierowników jednostek organizacyjnych, które wykonują zadania związane z obronnością, a także organów dowodzenia Sił Zbrojnych RP, odpowiednio do ich hierarchicznego podporządkowania i prawnie określonych kompetencji.

Celem tego podsystemu jest zapewnienie odpowiednich warunków w czasie pokoju, kryzysu i wojny do sprawnego podejmowania decyzji oraz nieustannego koordynowania działań przez organy władzy, organy wszystkich szczebli administracji publicznej oraz organy dowodzenia Sił Zbrojnych RP.

Naczelnymi organami kierowania obronnością są Prezydent RP i Rada Ministrów. Prezydent RP:

- odpowiada za suwerenność i bezpieczeństwo kraju;
- odpowiada za nienaruszalność i niepodzielność terytorium;
- jest najwyższym zwierzchnikiem Sił Zbrojnych RP.

Natomiast Rada Ministrów:

- prowadzi politykę wewnętrzną i zagraniczną;
- zapewnia bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne kraju;
- sprawuje ogólne kierownictwo w obszarze obronności¹³⁸.

*Istota kierowania obroną państwa polega na podejmowaniu przez właściwe organy władzy państwowej decyzji i działań mających na celu uruchamianie potencjału obronnego państwa poprzez wprowadzanie wyższych stanów gotowości obronnej państwa oraz uruchamianie realizacji zadań operacyjnych, w celu przeciwstawienia się zaistniałym zagrożeniom*¹³⁹.

Prezydent RP przy współpracy z Radą Ministrów kierują obroną państwa adekwatnie do swoich kompetencji zapisanych w *Konstytucji RP* oraz ustawach. W cyklu decyzyjnym dotyczącym obrony państwa, zważa się na relacje pomiędzy organami RP i organami państw członkowskich NATO

¹³⁷ Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej; <http://www.koziej.pl/index.php?pid=5>

¹³⁸ Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej; <http://www.koziej.pl/index.php?pid=5>

¹³⁹ Tamże

i UE. Dotyczy to także organów dowodzenia Sił Zbrojnych RP wraz z odpowiednimi dowództwami NATO, które są sprecyzowane w przyjętych traktatach i protokołach.

Właściwi ministrowie, kierownicy urzędów centralnych, wojewodowie oraz organy samorządu terytorialnego są realizatorami zadań w ramach kierowania obroną państwa. Organy te posiadają właściwe przygotowane urzędy i przy ich pomocy wykonują zadania związane z obroną państwa.

Organy dowodzenia Sił Zbrojnych RP na szczeblu strategicznym są nieodłącznym elementem systemu kierowania obronnością we wszystkich stanach gotowości obronnej państwa. Dowodzenie Siłami Zbrojnymi RP polega na utrzymywaniu ich w ciągłej gotowości i zdolności bojowej oraz stworzeniu właściwych warunków do przygotowania dowództw i jednostek wojskowych do sprawnej realizacji misji i zadań w czasie pokoju, kryzysu i wojny, zarówno w systemie narodowym, sojuszniczym, jak i koalicyjnym¹⁴⁰. Zadania i funkcje Sił Zbrojnych RP w podsystemie kierowania obronnością przedstawia tabela poniżej.

Tabela 1.

Zadania i funkcje Sił Zbrojnych RP w podsystemie kierowania obronnością

POKÓJ	WOJNA	KRYZYS
<p>1. Prezydent RP sprawuje zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi RP za pośrednictwem Ministra Obrony Narodowej</p> <p>2. Siłami Zbrojnymi RP w czasie pokoju – w imieniu Ministra Obrony Narodowej dowodzi Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, który pod względem pełnionej funkcji jest żołnierzem o najwyższym stopniu wojskowym w czynnej służbie wojskowej</p> <p>4. Zasadniczymi organami systemu dowodzenia Siłami</p>	<p>1. W czasie wojny Minister Obrony Narodowej kieruje podległymi jednostkami organizacyjnymi ze Stanowiska Kierowania MON oraz spełnia rolę organu planistycznego i koordynującego wsparcie i zabezpieczenie działań Sił Zbrojnych RP i wojsk sojuszniczych, uczestniczących w operacji przeciwdziałania i przeciwstawienia się agresji zbrojnej przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>2. W operacji obronnej siłami zbrojnymi dowodzi Naczelny Dowódca Sił Zbrojnych ze Stano-</p>	<p>1. W razie zaistnienia sytuacji kryzysowych nie stwarzających bezpośredniego zagrożenia dla bezpieczeństwa Polski, nie przewiduje się wprowadzania istotnych zmian w systemie dowodzenia Sił Zbrojnych RP.</p> <p>2. Wojskami wydzielnymi do międzynarodowych zgrupowań, wykonujących zadania w ramach reagowania kryzysowego poza obszarem państwa dowodzić będą operacyjni dowódcy tych zgrupowań.</p> <p>3. W czasie kryzysu</p>

¹⁴⁰ Tamże

POKÓJ	WOJNA	KRYZYS
<p>Zbrojnymi RP w czasie pokoju są: Sztab Generalny Wojska Polskiego, Dowództwo Operacyjne Sił Zbrojnych, Dowództwa Rodzajów Sił Zbrojnych, Inspektorat Wsparcia Sił Zbrojnych, Inspektorat Wojskowej Służby Zdrowia, Komenda Główna Żandarmerii Wojskowej i Dowództwo Garnizonu Warszawy.</p>	<p>wiska Dowodzenia Naczelnego Dowódcy SZ, który: dowodzi Siłami Zbrojnymi RP w celu odparcia zbrojnej agresji na terytorium RP; zapewnia współdziałanie podległych mu sił zbrojnych z siłami sojuszniczymi w planowaniu i prowadzeniu działań wojennych; określa, w ramach swojej właściwości, potrzeby sił zbrojnych w zakresie wsparcia ich przez niemilitarną część systemu obronnego państwa, wyznacza organy wojskowe do realizacji zadań administracji rządowej i samorządowej w strefie bezpośrednich działań wojennych.</p>	<p>kierowanie i dowodzenie Siłami Zbrojnymi RP odbywa się według zasad przyjętych w czasie pokoju z wykorzystaniem sił, środków i procedur systemu zarządzania kryzysowego Ministerstwa Obrony Narodowej. Jest on w pełni zintegrowany z krajowym i sojuszniczym systemem zarządzania kryzysowego.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Obronności Państwa.

Podsystem militarny – rodzaje i zadania Sił Zbrojnych RP

Podsystem militarny tworzą Siły Zbrojne RP. Wykonują one zadania wynikające z *Konstytucji RP*, *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP* i *Strategii Obronności RP*, które są uszczegółowione w *Polityczno-Strategicznej Dyrektywie Obronnej RP* oraz narodowych i sojuszniczych planach operacyjnych.

Siły Zbrojne RP dzielą się na wojska operacyjne i wojska wsparcia.

I) WOJSKA OPERACYJNE - obejmują siły i środki rodzajów sił zbrojnych, które są przygotowane do prowadzenia działań połączonych w kraju i poza jego terytorium, w strukturach Sojuszu i w ramach innych organizacji bezpieczeństwa międzynarodowego oraz doraźnie tworzonych koalicji.

Ze względu na charakter wykonywanych zadań dzielimy wojska operacyjne na:

1. Jednostki bojowe:
 - ogólnowojskowe;
 - aeromobilne;
 - specjalne;
 - lotnictwa taktycznego;
 - raketowe obrony powietrznej;
 - zespoły okrętów uderzeniowych.
2. Jednostki wsparcia bojowego:
 - rozpoznania;
 - wywiadu;
 - walki elektronicznej;
 - działań psychologicznych;
 - raketowe i artylerii;
 - obrony przeciwlotniczej;
 - chemiczne;
 - inżynieryjne;
 - radiotechniczne OP;
 - okręty obrony przeciwminowej;
 - zwalczania okrętów podwodnych;
 - zabezpieczenia hydrograficznego.
3. Jednostki zabezpieczenia bojowego:
 - dowodzenia;
 - łączności i informatyki;
 - logistyczne;
 - medyczne;
 - współpracy cywilno-wojskowej;
 - inne pomocnicze jednostki pływające.

II) WOJSKA WSPARCIA – są przeznaczone do wspierania wojsk operacyjnych i wykonywania zadań obronnych głównie na terytorium kraju we współdziałaniu z pozamilitarnymi elementami systemu obronnego państwa. Ze względu na charakter wykonywanych zadań dzielimy wojska operacyjne na:

1. Jednostki obrony terytorialnej;
2. Jednostki Żandarmerii Wojskowej;
3. Organy administracji wojskowej oraz jednostki logistyki stacjonarnej;
4. Stacjonarne placówki medyczne i inne zabezpieczające w systemie stacjonarny;

Rodzaje Sił Zbrojnych RP są następujące:

I) WOJSKA LĄDOWE –zapewniają obronę przed uderzeniami lądowo-powietrznymi w dowolnym rejonie, na każdym kierunku działania i w obliczu każdej formy zagrożenia militarnego. Ich struktura oparta jest na związkach taktycznych, oddziałach i pododdziałach.

Wojska Lądowe składają się z następujących rodzajów wojsk:

- pancernych i zmechanizowanych;
- aeromobilnych;
- raketowych i artylerii;
- obrony przeciwlotniczej;
- inżynieryjnych;
- chemicznych;
- łączności i informatyki.
- oddziałów i pododdziałów rozpoznania i walki elektronicznej;
- oddziałów i pododdziałów logistycznych i zabezpieczenia medycznego;
- pododdziałów działań psychologicznych i współpracy cywilno-wojskowej.

II) SIŁY POWIETRZNE – zapewniają obronę przestrzeni powietrznej kraju. Główny potencjał Sił Powietrznych tworzą skrzydła lotnictwa taktycznego i lotnictwa transportowego, brygady raketowe OP, Brygada Radiotechniczna.

Siły Powietrzne składają się z następujących rodzajów wojsk:

- lotniczych;
- obrony przeciwlotniczej;
- radiotechnicznych;
- jednostki wsparcia i zabezpieczenia;
- jednostki szkolnictwa wojskowego.

III) MARYNARKA WOJENNA – zapewnia bezpieczeństwo na obszarach morskich. Bierze udział w lądowej ochronie wybrzeża. Głównym zadaniem Marynarki Wojennej jest obrona i utrzymanie morskich linii komunikacyjnych. Trzon struktury Marynarki Wojennej tworzą:

- flotyllę okrętów;
- Brygada Lotnictwa Marynarki Wojennej;
- brzegowe jednostki wsparcia i zabezpieczenia działań;
- ośrodki szkolne.

IV) WOJSKA SPECJALNE- odpowiadają za prowadzenie operacji specjalnych w kraju i za granicą. Ich struktura oparta jest na samodzielnych oddziałach, pododdziałach złożonych ze specjalnie wyszkolonych żołnierzy o dużym stopniu specjalizacji.

Dodatkowo do składu Sił Zbrojnych RP zaliczamy:

I) INSPEKTORAT WSPARCIA SIŁ ZBROJNYCH

Inspektorat Wsparcia Sił Zbrojnych jest odpowiedzialny za:

- organizowanie i kierowanie systemem wsparcia logistycznego sił zbrojnych, w tym zabezpieczenie jednostek wojskowych użytych lub przebywających poza granicami państwa;
- kierowanie procesem planowania i realizacji zadań wynikających z pełnienia funkcji państwa-gospodarza (HNS) i państwa wysyłającego;
- zarządzanie obroną terytorialną;
- zarządzanie wydzielonymi siłami inżynierii wojskowej i obrony przed bronią masowego rażenia;
- kierowanie terenowymi organami wykonawczymi Ministra Obrony Narodowej w sprawach operacyjno-obronnych i rządowej administracji niezespalonej.

II) DOWÓDZTWO OPERACYJNE SIŁ ZBROJNYCH

Dowództwo Operacyjne Sił Zbrojnych odpowiada za planowanie operacyjne i dowodzenie operacyjne częścią Sił Zbrojnych RP, wydzieloną z Wojsk Lądowych, Sił Powietrznych oraz Marynarki Wojennej i przekazaną w jego podporządkowanie dla przeprowadzenia operacji, w tym poza granicami kraju.

III) INSPEKTORAT WOJSKOWEJ SŁUŻBY ZDROWIA – zarządza systemem zabezpieczenia medycznego Sił Zbrojnych RP.

Inspektorat Wojskowej Służby Zdrowia realizuje zadania związane z:

- kierowaniem wojskową służbą zdrowia;
- programowaniem rozwoju systemu zabezpieczenia medycznego;
- współpracą cywilno-wojskową w sektorze medycznym.

IV) DOWÓDZTWO GARNIZONU WARSZAWA – wykonuje zadania związane z:

- kompleksowym przygotowaniem warunków zapewniających sprawne rozwinięcie i funkcjonowanie stanowisk dowodzenia szczebla strategicznego w czasie pokoju, kryzysu i wojny;
- ochroną i obroną obiektów oraz zabezpieczeniem funkcjonowania Ministerstwa Obrony Narodowej i jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej.

V) ŻANADARMERIA WOJSKOWA – jest wyodrębnioną i wyspecjalizowaną służbą, która odpowiada za:

- ochranianie porządku publicznego na terenach i obiektach jednostek wojskowych oraz w miejscach publicznych;
- udział w narodowym systemie reagowania kryzysowego;

- udział w akcjach poszukiwawczych, ratowniczych i humanitarnych;
- realizację zadań wsparcia działań wojsk operacyjnych.

Ponadto, po ogłoszeniu mobilizacji, w skład Sił Zbrojnych RP wchodzi: Służba Kontrwywiadu Wojskowego i Służba Wywiadu Wojskowego.

Podsystem niemilitarny – pozamilitarne struktury obronne

Pozamilitarne struktury obronne tworzą:

- administracja rządowa;
- samorząd terytorialny;
- inne podmioty i instytucje państwowe;
- przedsiębiorcy, na których nałożono obowiązek realizacji zadań na rzecz obronności państwa.

Podsystem niemilitarny realizuje zadania związane z zapewnieniem sprawnego i bezpiecznego funkcjonowania państwa oraz związane z zasileniem zasobami ludzkimi, materiałowymi Sił Zbrojnych RP oraz jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Ponadto zajmuje się realizacją zadań wynikających z pełnienia funkcji państwa-gospodarza.

Siły Zbrojne RP w systemie obronnym państwa

Siły Zbrojne RP zgodnie ze Strategią Obronności Państwa są głównym elementem systemu obronnego państwa, przeznaczonym do skutecznej i sprawnej realizacji polityki bezpieczeństwa i obronnej. Biorąc pod uwagę przyjętą w *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP* ocenę zagrożeń bezpieczeństwa państwa, a także cele strategiczne w obszarze obronności, Siły Zbrojne RP utrzymują gotowość do:

1. ZAGWARANTOWANIA OBRONY PAŃSTWA I PRZECIWSTRAWIENIA SIĘ AGRESJI.

Siły Zbrojne RP utrzymują gotowość do realizacji zadań związanych z:

- obroną i ochroną nienaruszalności granic RP;
- udziałem w działaniach antyterrorystycznych w kraju i poza nim;
- udziałem w rozwiązywaniu lokalnego lub regionalnego konfliktu zbrojnego na obszarze odpowiedzialności NATO lub poza nim;
- udziałem w operacji obronnej poza obszarem kraju odpowiednio do zobowiązań sojuszniczych w ramach artykułu 5 TP; prowadzeniem strategicznej operacji obronnej na terytorium RP.

2. UDZIAŁU W PROCESIE STABILIZACJI SYTUACJI MIĘDZYNARODOWEJ ORAZ W OPERACJACH REAGOWANIA KRYZYSOWEGO I HUMANITARNYCH.

Siły Zbrojne RP utrzymują gotowość do realizacji zadań związanych z:

- udziałem w operacjach pokojowych i reagowania kryzysowego prowadzonych przez NATO, UE, ONZ oraz innych operacjach wynikających z porozumień międzynarodowych;

- udziałem w operacjach humanitarnych prowadzonych przez organizacje międzynarodowe, rządowe i inne;
 - współpracą wojskową w zakresie rozwoju i stosowania środków budowy zaufania i bezpieczeństwa.
3. WSPIERANIA BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO ORAZ POMOCY SPOŁECZEŃSTWU.

Siły Zbrojne RP utrzymują gotowość do realizacji zadań związanych z:

- monitorowaniem i ochroną przestrzeni powietrznej;
- wspieraniem ochrony granicy lądowej i wód terytorialnych;
- prowadzeniem działalności rozpoznawczej i wywiadowczej;
- monitorowaniem skażeń promieniotwórczych, chemicznych i biologicznych na terytorium kraju;
- oczyszczaniem terenu z materiałów wybuchowych i przedmiotów niebezpiecznych pochodzenia wojskowego;
- prowadzeniem działań poszukiwawczo-ratowniczych;
- pomocą władzom państwowym, administracji publicznej oraz społeczeństwu w reagowaniu na zagrożenia.

Do głównych celów strategicznych Rzeczypospolitej Polskiej w dziedzinie obronności należą:

- zapewnienie niepodległości i suwerenności Rzeczypospolitej Polskiej, jej integralności i nienaruszalności granic;
- obrona i ochrona wszystkich obywateli Rzeczypospolitej Polskiej;
- tworzenie warunków do zapewnienia ciągłości realizacji zadań przez organy administracji publicznej oraz inne pomioty właściwe w obszarze bezpieczeństwa narodowego, w tym odpowiedzialne za funkcjonowanie gospodarki i innych obszarów istotnych dla życia i bezpieczeństwa obywateli;
- tworzenie warunków do podwyższania zdolności obronnych państwa, jak też zapewnienie gotowości do realizacji obrony w układzie narodowym i sojuszniczym;
- rozwijanie partnerskiej współpracy wojskowej z innymi państwami, zwłaszcza sąsiednimi;
- realizacja zobowiązań wynikających z członkostwa Polski w NATO i Unii Europejskiej;
- zaangażowanie w międzynarodowe operacje reagowania kryzysowego, prowadzone w pierwszej kolejności przez NATO i UE, a także przez ONZ czy w ramach doraźnych koalicji¹⁴¹.

Tabela przedstawia zadania realizowane przez Siły Zbrojne RP w czasie pokoju, kryzysu i wojny.

¹⁴¹ Wykład prof. Kozięja, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2010.

Tabela 2.

Zadania realizowane przez Siły Zbrojne RP w czasie pokoju, kryzysu i wojny

POKÓJ	KRYZYS	WOJNA
<p>Prezydent RP sprawuje zwierzchnictwo nad Siłami Zbrojnymi RP za pośrednictwem Ministra Obrony Narodowej. Całokształtem działalności sił zbrojnych w czasie pokoju kieruje Minister Obrony Narodowej. Swoje zadania minister wykonuje przy pomocy Ministerstwa Obrony Narodowej, w skład którego wchodzi Sztab Generalny Wojska Polskiego. Siłami Zbrojnymi RP w czasie pokoju – w imieniu Ministra Obrony Narodowej – dowodzi Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. W czasie pokoju Siły Zbrojne RP:</p> <ul style="list-style-type: none"> – są w stanie zapewnić integralność terytorialną oraz nienaruszalność granic oraz ochronę i obronę przestrzeni powietrznej kraju – są gotowe do realizacji zadań w wypadku konfliktu zbrojnego; – posiadają możliwość zaangażowania w operacje międzynarodowe zgodnie z podjętymi zobowiązaniami. 	<p>Kierowanie i dowodzenie Siłami Zbrojnymi RP realizowane jest według zasad przyjętych w czasie pokoju.</p> <p>Kryzys poza granicami kraju:</p> <ul style="list-style-type: none"> – gdy dojdzie do zaangażowania NATO lub UE, Rzeczpospolita Polska na mocy decyzji uprawnionych organów, będzie gotowa do uczestniczenia w działaniach sojuszniczych. – Zaangażowanie Sił Zbrojnych RP w operacje reagowania kryzysowego będzie odbywać się zgodnie z priorytetami i zasadami określonymi w <i>Strategii udziału Sił Zbrojnych RP w operacjach międzynarodowych</i>. <p>Kryzys na terytorium Polski:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wprowadzony zostanie, adekwatny do skali zagrożenia, stopień alarmowy oraz/lub wyższy stan gotowości obronnej państwa. – Organy administracji publicznej oraz Siły Zbrojne RP wprowadzą wybrane środki zarządzania kryzysowego oraz realizują zadania wynikające z planów operacyjnych. – W sytuacji pogłębiającego się kryzysu uprawnione organy podejmą decyzję o wprowadzeniu stanu gotowości obronnej państwa czasu wojny. W dalszej kolejności wprowadzony będzie stan wojenny, podniesiona gotowość bojowa Sił Zbrojnych RP oraz ogłoszona częściowa lub powszechna mobilizacja i powołany Naczelny Dowódca Sił Zbrojnych. 	<p>Minister Obrony Narodowej kieruje podległymi jednostkami organizacyjnymi ze Stanowiska Kierowania MON oraz spełnia rolę organu planistycznego i koordynującego wsparcie i zabezpieczenie działań Sił Zbrojnych RP i wojsk sojuszniczych, uczestniczących w operacji przeciwdziałania i przeciwstawienia się agresji zbrojnej przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej.</p> <p>Obrona przed agresją zbrojną:</p> <ul style="list-style-type: none"> – realizowane będą zadania wynikające z narodowych i sojuszniczych planów operacyjnych, które obejmują: uruchomienie systemu mobilizacyjnego rozwinięcia Sił Zbrojnych RP, przegrupowanie ich do rejonów operacyjnego przeznaczenia oraz zademonstrowanie determinacji społeczeństwa i politycznej woli państwa do przeciwstawienia się agresji zbrojnej. – przeciwdziałanie agresji, odparcie napaści zbrojnej oraz uniemożliwienie rozwinięcia działań ofensywnych. – W razie udziału Polski w operacji obronnej z art. 5 TP poza obszarem państwa, Siły Zbrojne RP mogą wydzielić ze swojego składu siły zadeklarowane w ramach planowania obronnego Sojuszu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Obronności Polski i wykładów prof. Kozieja.

Podsumowanie

Najważniejszą rolą Sił Zbrojnych RP jest obrona państwa i udział w obronie sojuszników. Aby móc sprostać tym wymaganiom realizowany jest nieustanny proces transformacji Sił Zbrojnych RP, który obejmuje ich profesjonalizację i modernizację techniczną. Wprowadzane usprawnienia są ukierunkowane na zwiększanie potencjału militarnego oraz możliwości operacyjnych sił oraz wzmacnianie ich obronno-ekspedycyjnego charakteru. Przez transformację rozumiemy *ciągły i proaktywny ich rozwój poprzez integrację innowacyjnych koncepcji i doktryn, które sprzyjają dostosowaniu sił zbrojnych do zmian zachodzących w środowisku bezpieczeństwa*¹⁴².

Powyższe konstatacje udzielają odpowiedzi na pytanie postawione na początku artykułu: **Jaka jest rola i jakie są zadania Sił Zbrojnych RP w Systemie Obronnym Państwa?** Uogólniając, należy podkreślić, że bez właściwego funkcjonowania sił zbrojnych trudno sobie wyobrazić bezpieczne funkcjonowanie państwa. Autor dzieła „O wojnie” Carl von Clausewitz pisał, że *wojna jest kontynuacją polityki, prowadzoną jedynie za pomocą innych środków*. Na podstawie tego stwierdzenia można sformułować wniosek, że siły zbrojne są instrumentem polityki państwa. Siły zbrojne stanowią narzędzie, za pomocą którego realizowane są konkretne cele. Te konkretne cele i zadania Sił Zbrojnych RP opisane zostały w Strategii Obronności Polski, która jest uszczegółowieniem Strategii Bezpieczeństwa.

The Polish Armed Forces' Role and Tasks in the Defence System of the State

Abstract: The article describes problems connected with the Polish Armed Forces' role and tasks in the Defence System of the State and is mainly based on the analysis of Poland's Defence Strategy of 2009, as well as materials from Prof. Stanisław Koziej's lectures. The detailed tasks of the article are as follows:

- interpretation of the defence notion;
- identification of the defence system of the state;
- determining the role of the Polish Armed Forces' Command's bodies in the defence command sub-system;

¹⁴² Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej; <http://www.koziej.pl/index.php?pid=5>

- defining the Polish Armed Forces and their role in the military sub-system.